

“อาจารย์สตาบค์”

ศาสตราจารย์ ดร.สตาบค์ มงคลสุข

ผู้ก่อตั้งและคณบดีท่านแรกของคณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

ภาพถ่ายอาจารย์สตาจด์บันทึกหน้าตึกกลม
ด้านหลังยังดำเนินการก่อสร้าง ในปีถัดมาจึง
เปิดใช้อาคารอย่างเป็นทางการ โดย
พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร
มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร
เสด็จพระราชดำเนินทรงประกอบพิธีเปิดอาคาร
เมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2511

ที่มา:
หนังสือวิทยาศาสตร์การแพทย์อนุสรณ์ 2510

คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล เติบโตและพัฒนามาจนอาจกล่าวได้ว่าเป็นสถาบันการศึกษาด้านวิทยาศาสตร์
ระดับอุดมศึกษาชั้นนำของประเทศ เป็นผลมาจากการวางรากฐานโดยบุคคลผู้เป็นที่เคารพของชาวคณะวิทยาศาสตร์
ศาสตราจารย์ ดร.สตาจด์ มงคลสุข นักศึกษารุ่นใหม่ที่หลายคนอาจจะยังไม่รู้จักท่านมากนัก
หน่วยข้อมูลและคลังความรู้ งานจัดการข้อมูลและห้องสมุดสตาจด์ มงคลสุข
จึงได้รวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ มาร้อยเรียงเพื่อให้ชนรุ่นหลังได้รู้จักปูชนียบุคคลท่านนี้ให้มากยิ่งขึ้น

“สตาจด์” แปลว่า หนึ่งในร้อย

แรกเริ่มนั้นหลายคนยังสงสัยกันว่าชื่อ สตาจด์ นั้น ตั้งใจจะให้หมายถึง
สิ่งใดกันแน่จนมากระทั่งเมื่อครั้งที่ คุณอมร ศรีวงศ์ สถาปนิกผู้
ออกแบบตึกกลม ของคณะวิทยาศาสตร์มาเฉลยเอาในข้อเขียนในหนังสือ
ที่ระลึก “40 ปี คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล 2501-2541” ว่า

“...ท่านสมภารตั้งชื่อให้ว่า สตาจด์ แปลว่า หนึ่งในร้อย...”

ท่านสมภารที่ว่านี้หมายถึงสมภารที่วัดไถ่บ้านเกิดของอาจารย์
สตาจด์ บริเวณอ่าวแถมหนู จังหวัดจันทบุรี วันที่ท่านเกิดมีฝนฟ้าคะนอง
ครั้งใหญ่ พายุรุนแรงและมีฟ้าผ่าลงมา จนรุ่งเช้าพบว่าข้อฟ้าหน้าอุโบสถ
วัดไถ่บ้านหัก ท่านสมภารเดินทางมาเยี่ยมถึงที่บ้านและตั้งชื่อให้ว่า
“สตาจด์” ท่านสมภารก็บอกเอาไว้ว่า เด็กคนนี้นอนาคจะรุ่ง และฝากฝังให้
คุณพ่อคุณแม่ของท่านส่งเสียให้ได้เรียนสูง ๆ

อาจารย์สตาจด์สมัยเด็กเรียนเก่งมาก มีแววรุ่งอย่างที่ทำสมภาร
คาดไว้ แต่ถึงจะเรียนดีอย่างไร ด้วยรายได้ที่ไม่มากมายนัก คุณพ่อของ
ท่านจึงคิดจะไม่ให้เรียนต่อระดับมัธยมปลาย ร้อนถึงท่านสมภารรูปเดิม
เมื่อรู้ข่าวก็เดินทางมาเฝ้าถึงที่บ้านขอให้ท่านส่งเสียให้เรียนต่อ แต่ถ้า
หมดหนทางจริง ๆ ท่านจะเป็นคนส่งเสียเอง

คุณแม่ไฉ่ มงคลสุข
มารดาของอาจารย์สตาจด์

ที่มา:
ได้รับความอนุเคราะห์จาก
รศ. ดร.ชัยทิพย์ วนิชานนท์
ภาควิชากายวิภาคศาสตร์
คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

ท้ายสุดท่านสมภารเป็นฝ่ายชนะ หลังจากที่ท่านลั่นวาจาไว้ว่า หาก
ไม่ยอมให้เรียน ท่านจะนั่งอยู่ตรงนั้นไม่ยอมกลับวัด คุณพ่อของท่านก็
ยอมให้เรียน โดยจะยอมกัดฟันส่งเสียให้เรียนด้วยตัวเอง จะไม่ให้เป็น
ภาระใครทั้งสิ้น อาจารย์สตาจด์จึงสอบเข้าโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย
เป็นรุ่นน้อง พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ประธานองคมนตรี 1 ปี (แต่
อาจารย์สตาจด์ อายุมากกว่า 1 ปี)

นักเรียนโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย ชั้น ม.8 พ.ศ. 2481 บุคคลท่านที่ 6 จากซ้าย แถวยืนแถวที่สองคือ ศ. ดร.สตาจค์ มงคลสุข
ที่มา: แฟนเพจ ตำนานบรรณาธิการ <https://www.facebook.com/profile.php?id=100064556844311>

สมัยที่ยังเรียนอยู่ที่โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย อาจารย์สตาจค์มีเพื่อนสนิทที่ไปไหนไปกันอยู่สองท่าน คือ พลเรือตรีเกตุ สันติเวชกุล และ ศาสตราจารย์ นพ.ร่มไทร สุวรรณิก เรียกได้ว่าเจอใครคนหนึ่งก็ต้องเจออีกสองคนเสมอ จนเพื่อน ๆ ให้ฉายาว่า “ทหารสามเกลอ”

ศาสตราจารย์ นพ.ร่มไทร เล่าไว้ว่า อาจารย์สตาจค์ชอบเรียนวิชาเคมีที่สุดและเก่งวิชานี้มาก โดยท่านเคยปรารภให้ฟังว่า ตั้งใจจะใช้วิชาวิทยาศาสตร์นี้เป็นประโยชน์กับการแพทย์เมืองไทยให้มากที่สุด

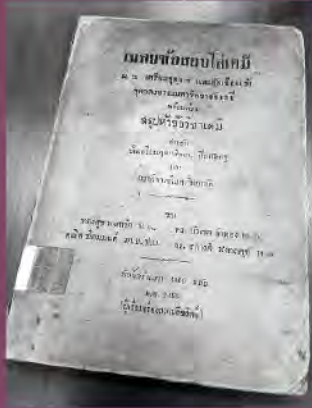
หลังจากจบชั้นมัธยมศึกษาอาจารย์สตาจค์สอบเข้าเรียนต่อที่ คณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่นี้เองที่ท่านได้มีโอกาสซึมซับวิชาความรู้จากปรมาจารย์ทางเคมีของไทย คือ ศาสตราจารย์ ดร.แถบ นีละนิธิ ซึ่งในขณะนั้นท่านดำรงตำแหน่งเป็นคณบดีคณะวิทยาศาสตร์ อีกทั้งยังทำหน้าที่สอนวิชาเคมีและเป็นอาจารย์ผู้ควบคุม แนะนำการศึกษาให้แก่นักศึกษาคณะวิทยาศาสตร์ด้วย

ดร.แถบ เล่าไว้ว่า ท่านเฝ้าสังเกตและมองเห็นแววของอาจารย์สตาจค์มาตั้งแต่สมัยเป็นนิสิตปีแรก ๆ เนื่องจากอาจารย์สตาจค์เป็น

นิสิตที่เรียนดีและโดดเด่นที่สุดในรุ่น โดยเฉพาะวิชาเคมี อาจารย์สตาจค์สอบได้ที่หนึ่งของชั้นทุกปี กระทั่งขึ้นสู่ปีที่ 3 ซึ่งมีโอกาสใกล้ชิดกับ ดร.แถบ มากขึ้น ทำให้ท่านมีความสนใจอาจารย์สตาจค์มากขึ้นไปกว่าเดิม หลังจากทราบว่าอาจารย์สตาจค์ให้ความสนใจในวิชาอินทรีย์เคมี ซึ่งก็ตรงกับความสนใจของ ดร.แถบ เช่นกัน

นิสิตคณะวิทยาศาสตร์ในสมัยนั้น จะต้องใช้ตำรา The Systematic Identification of Organic Compounds ของ Sheiner และ Fuson ซึ่งอาจารย์สตาจค์สามารถทำโจทย์ที่มีในตำราเล่มนี้ได้หมดทุกข้อ ตั้งแต่ข้อง่ายที่สุดไปจนถึงข้อยากที่สุด โดยบันทึกไว้ในสมุดเล่มโต ดร.แถบ เล่าถึงสมุดเล่มนั้นไว้ว่า

“...สมุดเล่มนั้นของสตาจค์ ถ้านำไปตีพิมพ์ขายก็คงจะขายได้ดี เพราะว่ามันเป็น Answer to Test Questions ที่ดีสำหรับหนังสือเล่มนั้น...”

หนังสือเฉลยข้อสอบไล่เคมี พ.ศ. 2495
ซึ่งอาจารย์สตาจค์เป็นผู้เขียนร่วม
ปัจจุบันเป็นสมบัติของ
ศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ จุฑาวัฒน์

ศาสตราจารย์ ดร.แลบ มีละบิรี
อดีตคณบดีคณะวิทยาศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ศาสตราจารย์ ดร. บัวเรศ คำทอง
อดีตอธิการบดีมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ศาสตราจารย์ ดร.บัวเรศ คำทอง อดีตอธิการบดีมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ซึ่งเป็นนิสิตคณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เช่นเดียวกัน ยกย่องท่านว่า ในบรรดานักศึกษานั้นไม่มีใครเรียนเก่งเกินอาจารย์สตาจค์หลังจากสำเร็จการศึกษาปริญญา วท.บ. เกียรตินิยม ในสาขาวิชาเคมี อาจารย์สตาจค์สมัครเข้ารับราชการเป็นอาจารย์แผนกเคมี ที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย แต่ช่วงนั้นยังอยู่ในช่วงสงครามโลก ยังไม่มีตำแหน่งบรรจุ ดร.แลบ จึงได้แนะนำให้สมัครทำปริญญาโทไปก่อน รอจนกว่าจะมีตำแหน่งบรรจุ ท่านจึงรับหน้าที่ช่วยสอน โดยได้รับค่าตอบแทนเดือนละ 60 บาท จากเงินทุนของคณะวิทยาศาสตร์

เมื่อสำเร็จปริญญาโทเมื่อ พ.ศ. 2488 อาจารย์สตาจค์ก็ได้รับการบรรจุเข้าเป็นอาจารย์แผนกเคมี รับเงินเดือน 140 บาท และรับหน้าที่สอนอยู่จนถึง พ.ศ. 2490 จึงได้รับทุนเดินทางไปศึกษาต่อด้านอินทรีย์เคมี ที่มหาวิทยาลัยลิเวอร์พูล ประเทศอังกฤษ โดยมี ศาสตราจารย์ ดร.บัวเรศ คำทอง และ ศาสตราจารย์ ดร.กลัย อิศรเสนา ณ ออยุธยา เป็นผู้แนะนำฝากฝังให้กับ Prof. Robertson F.R.S. ซึ่งเป็นอาจารย์ของทั้งสองท่าน จนในที่สุดอาจารย์สตาจค์ก็สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอกเมื่อ พ.ศ. 2492

วีรกรรมที่ลิเวอร์พูล

เมื่อครั้งที่อาจารย์สตาจค์ศึกษาอยู่ที่ลิเวอร์พูล ท่านก็ยังคงความเป็น “คนเก่ง” เช่นเดิม ดร.แลบ เล่าว่า เมื่อคราวที่ต้องเดินทางไปดูงานที่ประเทศอังกฤษและได้แวะที่มหาวิทยาลัยลิเวอร์พูลที่อาจารย์สตาจค์เรียนอยู่ (ดร.แลบ เป็นศิษย์เก่าของมหาวิทยาลัยลิเวอร์พูลเช่นกัน) ท่านได้รับฟังคำชมเชยถึงอาจารย์สตาจค์จากปากของอาจารย์ผู้ควบคุมการวิจัยว่า อาจารย์สตาจค์เป็นนักเรียนไทยที่มีความสามารถโดดเด่นเหนือกว่านักเรียนไทยคนอื่น ๆ ที่เคยพบมา

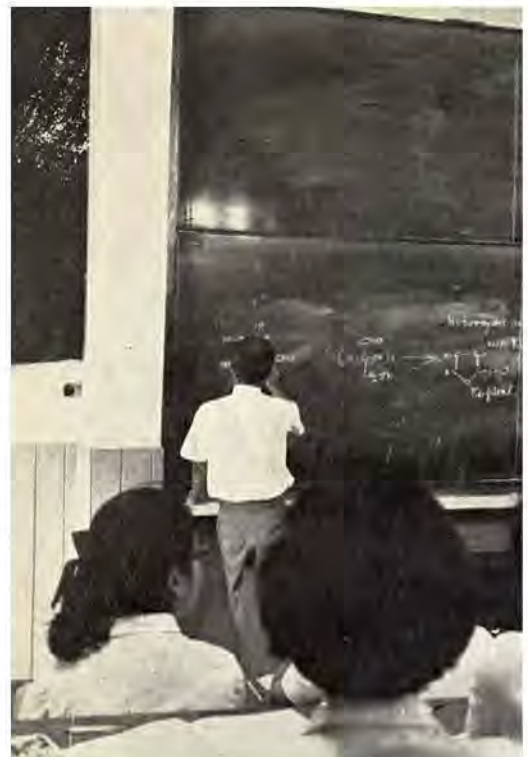
ตามประสาคนเก่งที่ย่อมมีทั้งคนชอบและคนไม่ชอบ อาจารย์สตาจค์เคยสร้างวีรกรรมเล็ก ๆ เอาไว้ซึ่งอาจารย์อมร ศรีวงศ์ เล่าถึงความหลังไว้ว่า

“...แกลเคยเล่าให้ผมฟังว่าตอนที่อยู่ลิเวอร์พูลก็ทำอะไรดี ๆ หลายอย่าง แต่คนที่ไม่ชอบหน้าก็มี มีนักเรียนฝรั่งคนหนึ่งเรียนอยู่ด้วยกัน อ้ายนั่นมันแกล้งมาเปิดแก๊สทิ้งไว้ในตู้ทดลอง ตู้ก็ระเบิด กระจกแตกบาดจนเป็นแผลเป็น ที่นี้ฝรั่งมันตัวโต แกลตัวเล็กกว่า แต่แกลก็ไปเอาคืนเขาซะ จนอ้ายนั่นหนีเลย มันรู้ว่ามันผิดมันก็ไม่กล้าสู้...”

Tutor มือหนึ่ง

นอกจากจะเป็นนักเรียนที่เก่งแล้ว เมื่อก้าวขึ้นมาเป็นอาจารย์ผู้สอน อาจารย์สตาจค์ยังเป็นอาจารย์ที่เก่งเช่นกัน ครึ่งที่ยังเป็นอาจารย์สอนที่แผนกเคมี คณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หลังกลับจากอังกฤษ ท่านรับหน้าที่เป็น Tutor ให้แก่นิสิต ซึ่งได้รับความนิยมจากพวกนิสิตเป็นอย่างมาก เพราะสอนเก่งและมีวิธีการสอนที่ดีมาก อีกทั้งยังเป็นคนหนุ่มไฟแรง หัวคิดทันสมัย จึงเข้ากับพวกนิสิตได้เป็นอย่างดี

การตัวให้กับนิสิตแต่ละครั้ง ท่านจะเน้นจุดที่สำคัญ ๆ และเข้าใจเลือกปัญหามาสอน ซึ่งประเด็นที่สอนส่วนใหญ่ตรงกับข้อสอบที่ออก หลายคนเข้าใจผิดคิดว่าท่านรู้ข้อสอบก่อนแล้วนำมาสอนนักศึกษา แท้จริงแล้วเป็นเพราะท่านมองออกว่าเนื้อหาส่วนไหนที่อาจารย์อาจูสุมักจะนำมาออกเป็นข้อสอบต่างหาก

“อาจารย์ป้า”

อาจารย์สตาตส์นั้นเกิดมาเพื่อเป็น “อาจารย์” อย่างแท้จริง ท่านมักจะเป็น “ผู้ให้” มากกว่าเป็น “ผู้รับ” เสมอ ยิ่งกับบรรดาลูกศิษย์ด้วยแล้ว ท่านจะให้ความรักความเอ็นดูเสมือนเป็นลูกหลานของท่าน ลูกศิษย์สามารถมาปรึกษาท่านได้ทุกเมื่อไม่ว่าจะเป็นเรื่องใดก็ตาม แม้กระทั่งเรื่องเงิน ๆ ทอง ๆ บางครั้งท่านถึงกับควักเงินตัวเองให้ลูกศิษย์เลยก็เคย เมื่อรู้ว่าใครไม่มีเงินใช้ ซึ่งเรื่องนี้ ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร.ประเสริฐ ไสยกุล หนึ่งในลูกศิษย์ของท่านยืนยันได้เป็นอย่างดี

“...ท่านมีความปรานีและเอื้อเฟื้อกับพวกเด็ก ๆ มาก บางทีเดินมาเจอพวกเราก็กถามว่า “มีตังค์ใช้มั๊ย” แล้วควักให้พวกเราทีละ 100 ทีละ 1,000 ยุคนั้นมันไม่ใช่บ่อยๆ เงินมันมีค่ามาก...”

ลักษณะประจำตัวของอาจารย์สตาตส์อีกอย่างหนึ่งที่ลูกศิษย์จะจำได้เสมอ คือ ท่านเป็นคนดู เนื่องจากท่านเป็นคนที่มีระเบียบ ท่านจึงย้ำสอนลูกศิษย์เสมอเรื่องความมีระเบียบวินัย ซึ่งเป็นสิ่งที่ท่านยื่นนอกเหนือจากการสอนให้เอาใจใส่ในเรื่องการเรียน เรื่องเขี้ยวหนิเป็นอีกหนึ่งกิตติศัพท์ที่ขึ้นชื่อลือชา ใครทำไม่ได้ ไม่ตั้งใจเรียน ตอบคำถามไม่ได้ก็จะโดนมะเหงกอยู่เสมอ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพโรจน์ เปรมปรีดิ์ เล่าถึงเรื่องนี้ไว้ว่า

“...สไลด์การสอนของท่านเป็นแบบสอนไปถามไปให้นักศึกษาตอบ...ผู้ที่ถูกถามก็ตอบได้บ้าง ไม่ได้บ้าง เดาบ้าง ใครตอบคำถามไม่ได้ ท่านก็จะเดินมาหาแล้วเอามะเหงกเคาะลงที่กลางกระหม่อม เรียกเสียงฮาได้ดีทีเดียว...”

ด้วยความรักและเอาใจใส่ลูกศิษย์เหมือนเป็นลูกหลาน ทำให้บรรดาลูกศิษย์มักแอบเรียกอาจารย์สตาตส์ลับหลังว่า “อาจารย์ป้า”

คณะวิทยาศาสตร์การแพทย์ เมื่อแรกเริ่ม

เมื่อท่านได้รับมอบหมายให้เป็นผู้จัดตั้ง คณะวิทยาศาสตร์การแพทย์ขึ้นในมหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ ซึ่งตอนนั้นท่านทำงานหนักมาก แต่ก็ทำไปได้ด้วยดีและได้รับความสำเร็จอันงดงาม

งานแรกของท่านที่ประสบความสำเร็จอย่างมาก คือการเป็นหัวหน้าดำเนินการศึกษาของนักศึกษาเตรียมแพทยศาสตร์เชียงใหม่ ซึ่งขณะนั้นยังสังกัดอยู่ในมหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ การดำเนินการครั้งนี้ไม่มีทั้งสถานที่และอาจารย์ประจำ ต้องอาศัยสถานที่เรียนในโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ แต่ครั้นอาจารย์ของท่านได้แลเห็นถึงความตั้งใจดีและความเอาใจจริงเอาใจ จึงช่วยไปดำเนินการสอนให้ เป็นการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนอาจารย์ไปได้ระยะหนึ่ง

ตลอดเวลาที่เริ่มงานที่โรงเรียนเตรียมแพทยศาสตร์เชียงใหม่ ท่านต้องฝ่าฟันอุปสรรคนานัปการ จนในที่สุดความสำเร็จของนักศึกษารุ่นแรกก็เห็นผลคือเมื่อมีการสอบรวมกับคณะแพทยศาสตร์จากศิริราชและจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปรากฏว่านักศึกษาของท่านทำคะแนนนำเป็นส่วนใหญ่ เป็นผลจากการปูพื้นฐานวิชาต่าง ๆ เป็นอย่างดี ความสำเร็จนี้ทำให้ท่านขยายงานเป็นคณะวิทยาศาสตร์การแพทย์ได้สำเร็จในไม่ช้า

อาจารย์สตาตส์ เป็นคนที่พูดจาตรงไปตรงมา ไม่เกรงใจใครในเรื่องงานที่จะเป็นประโยชน์แก่ส่วนรวมหรือประเทศชาติ ความซื่อตรงของท่านเป็นที่พอใจของชาวต่างประเทศที่ได้คบค้า ไม่ว่าจะเป็นผู้แทนของ Ford Foundation หรือ Rockefeller Foundation จนถึงกับทุ่มเงินจำนวนมหาศาลช่วยเหลือให้กับคณะวิทยาศาสตร์การแพทย์

ศ. ดร.สตาตส์ มงคลสุข กับ ดร.เจมส์ ดินนิง
ผู้แทนจากมูลนิธิร็อกกี้เฟลเลอร์
เป็นผู้ให้ความช่วยเหลือด้านงบประมาณและบุคลากร
ในการก่อตั้ง คณะวิทยาศาสตร์การแพทย์
มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์

ที่มา:
หนังสือ The Rockefeller Foundation:
President's Five-Year Review &
Annual Report 1968.
มอบให้โดย ศส. ดร.ไกรยณ ชินธเนศ

ศ. ดร.สตาจค์ มงคลสุข และคณาจารย์จากมูลนิธิรีออคกีเฟลเลอร์ ในวันเปิดภาคเรียนเมื่อเดือนกรกฎาคม 2510
ที่มา: หนังสือที่ระลึกในวันเสด็จพระราชดำเนินทรงประกอบพิธีเปิดตึกทดลองวิทยาศาสตร์ฯ 26 กุมภาพันธ์ 2511

“...มูลนิธิรีออคกีเฟลเลอร์เขาเชื่อถืออาจารย์สตาจค์มาก ปกติเขาจะไม่ลงทุนกับใครมากนักนี้ แต่เพราะเป็นอาจารย์สตาจค์ เขาให้เพราะอาจารย์สตาจค์คนเดียว...”

ศาสตราจารย์ ดร.กอร์ดอน บี. เบลีย์ อาจารย์ภาควิชาชีวเคมี จากมูลนิธิรีออคกีเฟลเลอร์ ซึ่งเคยร่วมงานกับอาจารย์สตาจค์เล่าถึงเรื่องราวในอดีต

จากความทุ่มเทอย่างจริงจังของท่าน ในที่สุดการก่อตั้งก็สำเร็จ ลุล่วงไปได้ด้วยดี หลังจากที่คุณะวิทยาศาสตร์การแพทย์เจริญก้าวหน้าขึ้นเป็นลำดับ จนกลายเป็นสถาบันการศึกษาด้านวิทยาศาสตร์ชั้นนำระดับประเทศ ท่านจึงริเริ่มโครงการจัดตั้งมหาวิทยาลัยส่วนภูมิภาคเพื่อขยายโอกาสและพัฒนาศักยภาพทางการศึกษาของประเทศ โดยท่านร่วมเป็นคณะกรรมการจัดตั้งมหาวิทยาลัยในส่วนภูมิภาคหลายแห่ง ได้แก่ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยขอนแก่น และมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

อาจารย์สตาจค์เป็นนักบริหารที่ดี ท่านสามารถดูแลและบริหารผู้ใต้บังคับบัญชาได้อย่างราบรื่น ด้วยความสามารถของท่านทำให้ท่านงานบริหารได้ถึงสองแห่งพร้อมกันคือ ตำแหน่งคณบดีคณะวิทยาศาสตร์การแพทย์ มหาวิทยาลัยมหิดล และตำแหน่งอธิการบดีมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

อาจารย์สตาจค์ สำนวณพื้นที่เพื่อเตรียมการก่อสร้าง มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
ที่มา: <https://www.psu.ac.th/th/node/6478>

อาจารย์สตาจค์ สร้างคน

อาจารย์สตาจค์ เป็นคนมองการณ์ไกลในการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะการสร้างคนเพื่อจะกลับมาพัฒนาประเทศ การส่งเสริมให้นักเรียนหรืออาจารย์ไปเรียนต่อต่างประเทศเพื่อกลับมาเป็นอาจารย์สอนที่คณะวิทยาศาสตร์การแพทย์ ศาสตราจารย์ ดร.กัลย์ อิศรเสนา ณ อยุธยา ผู้เคยสอนอาจารย์สตาจค์ตั้งแต่เป็นนิสิตคณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เล่าถึงแนวคิดในการสร้างคนของอาจารย์สตาจค์ไว้ว่า

“...การสนับสนุนอาจารย์ที่อยู่ใต้ปกครองของตนนั้นไม่อื่น ผู้ใดเรียนได้ก็จะช่วยเหลือเต็มที่ ไม่เคยเกรงว่าจะมีใครมาชิงดีชิงเด่น ไม่ว่าในคณะฯ จะมีคนจบปริญญาเอกแล้วกี่คน ถ้าใครสามารถไปให้ถึงจุดนั้นได้ ท่านก็จะช่วย ท่านมองว่าการมีปริญญาเอกมาก ๆ ในคณะฯ เป็นสิ่งดี เป็นหน้าเป็นตา เป็นศักดิ์ศรีของคณะฯ ใครติดขัดมีปัญหาอะไร ถ้าช่วยได้ก็บอกว่าจะช่วย แล้วช่วยจริง ๆ ถ้าไม่มีทางก็บอกตรง ๆ เพื่อจะได้ไม่ต้องมีความหวังลอย ๆ อาจารย์สตาจค์ไม่ใช่คนพูดมาก เมื่อตัดสินใจแล้วจะผิดถูกก็ให้รู้ไป ถ้าผิดก็รับผิดชอบแต่ผู้เดียว...”

เรื่องการดึงเด็กเก่งมาเรียนวิทยาศาสตร์ของอาจารย์สตาจค์นั้นขึ้นชื่อมาก ท่านจะเฟ้นหาและชักชวนมาเรียนวิทยาศาสตร์ ศาสตราจารย์ นพ.วิจารณ์ พานิช ได้เล่าไว้ในหนังสือที่ระลึก 48 ปี คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ว่า

“...ผมเกือบจะได้เป็นนักศึกษารุ่นที่ 3 ของคณะวิทยาศาสตร์การแพทย์แล้ว ผมเลือกสอบเข้าสองแห่งคือ คณะวิทยาศาสตร์ จุฬาฯ กับคณะวิทยาศาสตร์การแพทย์ มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ และสอบผ่านข้อเขียนทั้งสองแห่ง แต่ผมเลือกจุฬาฯ เพื่อนมาเล่าให้ฟังว่าในวันสอบสัมภาษณ์ อาจารย์สตาจค์เดินออกมาถามหาว่า “วิจารณ์มาหรือยัง” คือท่านมุ่งมั่นที่จะจับเด็กเรียนเก่งถึงขนาดนั้น...”

สมัยนั้นคนที่เรียนเก่งส่วนใหญ่จะมาเรียนที่คณะวิทยาศาสตร์การแพทย์ เพราะท่านมีกุศโลบายมากมายในการดึงเด็กเรียนเก่งเข้ามาเรียน ท่านมุ่งมั่นที่จะสร้างคณะวิทยาศาสตร์การแพทย์ให้เป็นเลิศทางวิชาการอย่างมาก...”

หรือแม้แต่เด็กศึกษาจากสาขาอื่น หากท่านเห็นว่ามีความรู้ที่จำเป็นหรือจะชักชวนให้มาเรียนวิทยาศาสตร์ เช่น รองศาสตราจารย์ ดร.ก้าน จันทรพรหมมา ก็เป็นคนหนึ่งที่อาจารย์สตาจค์เห็นแววและชักชวนมาเรียนวิทยาศาสตร์

“...อย่างนายก้านนี่เรียนสาธารณสุขได้คะแนนดีมาก อาจารย์เลยจับเอามาเรียนเคมี ได้ดีเป็นรองอธิการอยู่ที่วิทยาลัยฯ เรียนรุ่นเดียวกับผม ผมเรียนเตรียมทันตแพทย์ เขาเรียนเตรียมสาธารณสุข...” อาจารย์มนัส กันทวีรุณ ลูกศิษย์อีกคนหนึ่งของอาจารย์สตาจค์ เล่าถึงเพื่อนร่วมรุ่น

“...อีกอย่างหนึ่งคือเด็กจะรีไทร์ ท่านจะไม่ยอมให้รีไทร์ ให้เรียนต่อ ท่านบอกว่าไม่เป็นไร อยู่ในนี้จะได้ไม่ไปเสียคนข้างนอก อาจารย์สตาจค์นี้ช่วยเด็กไว้เยอะ ใครคะแนนต่ำทำจะไม่ดีก็วิ่งไปหา... ป้าช่วยหน่อย ไม่ไหวแล้ว...”

อาจารย์สตาจค์ ไปส่งลูกศิษย์ที่เดินทางไปศึกษาต่อระดับปริญญาเอกที่ต่างประเทศ
ที่มา: หอได้รับความอนุเคราะห์ภาพจาก ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร.ประเสริฐ โศภน

ศาสตราจารย์ ดร.สตาจค์ มงคลสุข
คณบดีคณะวิทยาศาสตร์การแพทย์
กุลเกล้าฯ ถวายหนังสือที่ระลึกในวันเสด็จ
พระราชดำเนินทรงประกอบพิธี
เปิดอาคารทดลองวิทยาศาสตร์ แต่
พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร
มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช
บรมนาถบพิตร เมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์
พ.ศ. 2511

ที่มา: หนังสือที่ระลึกในวันเสด็จ
พระราชดำเนินทรงประกอบพิธี
เปิดตึกทดลองวิทยาศาสตร์ฯ
26 กุมภาพันธ์ 2511

ในกลุ่มช่าง ย่อมมีช่างเผือก

ในยุคก่อนนั้นการศึกษาด้านวิทยาศาสตร์ยังไม่ได้รับความนิยมจากบรรดาเด็กที่เรียนดีเท่าใดนัก เนื่องจากส่วนใหญ่หรือเกือบทั้งหมด จะพุ่งเป้าไปเรียนแพทยหรือวิศวกรรมเสียหมด แต่ท่านกลับมองว่าคนเหล่านั้นต้องเรียนวิทยาศาสตร์ เพราะท่านเชื่อว่า

“วิทยาศาสตร์คือรากฐานที่สำคัญที่สุดของศาสตร์ทั้งหลาย”

เมื่อท่านเริ่มต้นก่อตั้งโรงเรียนเตรียมวิทยาศาสตร์การแพทย์ เมื่อ พ.ศ. 2501 ท่านมองไกลไปถึงการสร้างคณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ โดยท่านได้เริ่มเสาะหานักศึกษาที่มีผลการเรียนยอดเยี่ยมและยังได้เตรียมแผนการสร้างอาจารย์สำหรับคณะวิทยาศาสตร์ไว้ล่วงหน้าแล้วด้วย

อาจารย์สตาจค์ใช้ความเป็นนักวิทยาศาสตร์เป็นแบบอย่างให้นักศึกษาดำเนินรอยตาม ท่านพยายามดึงให้นักศึกษาเตรียมแพทย์หันมาสนใจเรียนด้านวิทยาศาสตร์กันมากขึ้น จนมีนักศึกษาจำนวนหนึ่งหันมาเรียนวิทยาศาสตร์ เช่น ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร.สกล พันธุ์ยิ้ม

“...การสอนของอาจารย์ซึ่งสอนวิชา Organic Chemistry ทำให้เบนผมจากความสนใจในเรื่องแพทยมาเป็นเรื่องของ Chemistry ถามว่าถ้าอาจารย์สตาจค์ไม่ใช่คนสอน ผมจะสนใจหรือไม่ ถ้าไม่ได้เรียนกับอาจารย์ ผมอาจจะไม่สนใจ...”

ด้วยความที่นักเรียนเก่ง ๆ สมัยนั้นนิยมเรียนแพทยหรือวิศวกรรม จึงคัดเลือกเอาจากเด็กกลุ่มนี้ ซึ่งมีความพร้อมด้านสติปัญญาอยู่แล้ว ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร.วิสุทธิ์ ไบไม้ เล่าไว้ว่า

“...คนเก่งต้องเรียนวิทยาศาสตร์ จะสร้างนักวิทยาศาสตร์โดยเอาคนธรรมดาามาเรียนไม่ได้ อาจารย์จึงไปเลือกเอาจากพวกแพทยพวกวิศวฯ อาจารย์หาช่างเผือกในกลุ่มช่าง คิดมาแล้วว่านี่คือกลุ่มช่าง ไปควานหาเอาในกลุ่มช่างย่อมมีช่างเผือก...”

ศ. ดร.สตาจค์ มงคลสุข ในขณะที่รักษาการในตำแหน่งรองอธิการบดี มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ เดินทางไปยังประเทศญี่ปุ่น เพื่อศึกษาดูงาน และหารือเรื่องความร่วมมือกับรัฐบาลญี่ปุ่น เพื่อตั้งคณะเกษตรศาสตร์ ขึ้นในมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ เมื่อ พ.ศ. 2514 (ภาพซ้าย) ชายสุดคือ ดร.คานะกิ และขวาสุดคือ ดร.โมโต สองนักวิชาการชั้นนำด้านการเกษตรของประเทศญี่ปุ่น ภาพนี้บันทึกไว้ขณะที่อาจารย์สตาจค์ เดินทางไปพบทั้งสองท่านที่กรุงโตเกียว

ที่มา: หนังสืออนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ ศ. ดร.สตาจค์ มงคลสุข (พ.ศ. 2514)

วันแห่งการสูญเสีย

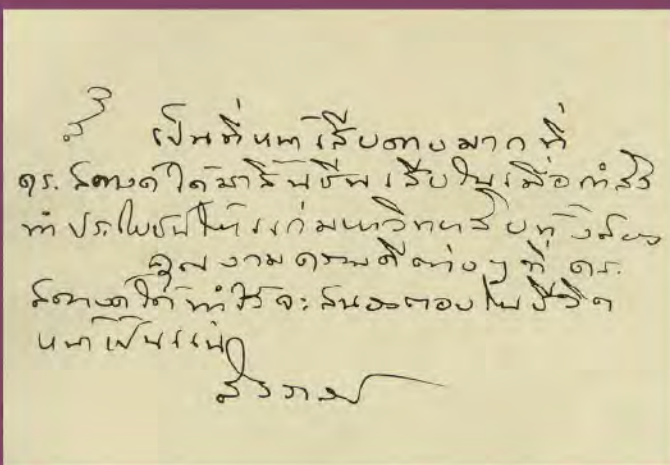
วันที่ 6 กรกฎาคม พ.ศ. 2514 เหมือนดังสายฟ้าฟาดลงมากลางใจของชาวคณะวิทยาศาสตร์ทุกคน ข่าวการถึงแก่อนิจกรรมอย่างกะทันหันของท่านอาจารย์สตาจค์สร้างความตกใจให้กับทุกคน ในขณะนั้นท่านดำรงตำแหน่ง คณะบดีคณะวิทยาศาสตร์มหาวิทยาลัยมหิดล และตำแหน่งอธิการบดีมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ซึ่งทั้งสองสถาบันต่างกำลังดำเนินงานด้านการเรียนการสอนและการวิจัยไปอย่างรุดหน้า การจากไปอย่างกะทันหันของท่านจึงส่งผลกระทบต่ออย่างมาก

“...ผมจำได้ว่า วันที่อาจารย์สตาจค์เสีย ดร.ดินนัง เดินมาบอกพวกหัวหน้าภาควิชากับพวกอาจารย์ฝรั่งร้องไห้กันใหญ่ เพราะว่าเขาเสียเพื่อนที่สนิทมาก...”

ศาสตราจารย์ ดร.กอร์ดอน บี. เบลีย์ จากภาควิชาชีวเคมี ของมุลนิธิร็อกกี้เฟลเลอร์ ย้อนอดีตถึงวันแห่งความอาดูร

ความตั้งใจสุดกายของอาจารย์สตาจค์ คือความพยายามจัดตั้งคณะเกษตรศาสตร์ที่มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ท่านได้ติดต่อขอความช่วยเหลือจากรัฐบาลประเทศญี่ปุ่นในด้านเงินทุนและด้านวิชาการ ซึ่งได้รับการตอบรับเป็นอย่างดี ท่านได้เข้าพบนักวิชาการชั้นนำของประเทศญี่ปุ่นอีกหลายท่าน การเจรจาเป็นไปอย่างราบรื่น ท่านได้เสนอเรื่องผ่านกระทรวงการต่างประเทศของไทยไปยังรัฐบาลญี่ปุ่น พร้อมแผนผังบริเวณสถานที่จัดตั้งคณะเกษตรศาสตร์ แต่น่าเสียดายที่ท่านถึงแก่อนิจกรรมอย่างกะทันหันเสียก่อน

การสูญเสียท่านอาจารย์สตาจค์ นับเป็นการสูญเสียครั้งใหญ่ของวงการการศึกษาและวิทยาศาสตร์ของไทย ท่านจะยังคงอยู่ในใจของทุกคนที่เกี่ยวข้อง ในฐานะของอาจารย์ และในฐานะของผู้วางรากฐานการศึกษาด้านวิทยาศาสตร์ที่สำคัญที่สุดท่านหนึ่งของประเทศไทยตราบนานทุกวันนี้

ลายพระหัตถ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี พระราชทานไว้ในหนังสืออนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ ศ. ดร.สตาจค์ มงคลสุข (พ.ศ. 2514)

บรรณานุกรม

1. กอร์ดอน บี. เบลีย์. สัมภาษณ์, 2548.
2. คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล. (2502). อนุสรณ์คณะวิทยาศาสตร์การแพทย์ พ.ศ. 2502-2503. กรุงเทพฯ : มงคลการพิมพ์.
3. คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล. (2531). 30 ปี คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล 2501-2531. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย.
4. คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล. (2541). 40 ปี คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล 2501-2541. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย.
5. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. (2514). พระนคร : กรุงเทพมหานครการพิมพ์, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ จัดพิมพ์เป็นที่ระลึกเนื่องในงานพระราชทานเพลิงศพ ศาสตราจารย์ ดร.สตาจค์ มงคลสุข วันจันทร์ที่ 30 สิงหาคม 2514.
6. วิลเลียม เอช.เบเคเกอร์. (2556). มิตรภาพและความร่วมมืออย่างสร้างสรรค์ มูานิธิรื้อคักีเฟลเลอร์และประเทศไทย. นิวยอร์ก : มูานิธิรื้อคักีเฟลเลอร์.
7. ห้องสมุดสตาจค์ มงคลสุข และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ มงคลสุข คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล. (2550). 88 ปี อาจารย์สตาจค์. กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัดเช็กสแควร์.
8. อนุช นิลอุบล. (2514). ชีวิตที่มีค่าของศาสตราจารย์ ดร.สตาจค์ มงคลสุข. ใน ชุมมนุจุฬาค. ปีที่ 23 ฉบับที่สอง วันพฤหัสบดี 22 ตุลาคม 2514. กรุงเทพฯ : มงคลการพิมพ์.
9. อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ ศาสตราจารย์ ดร.สตาจค์ มงคลสุข ป.ช. ป.ม.ท.จ. (2514). กรุงเทพฯ : อักษรเจริญทัศน์, ที่ระลึกเนื่องในงานพระราชทานเพลิงศพศาสตราจารย์ ดร.สตาจค์ มงคลสุข ณ เมรุหน้าพลับพลาอิสริยาภรณ์ วัดเทพศิรินทราวาส. วันจันทร์ที่ 30 สิงหาคม 2514.
10. อมร ศรีวงศ์. สัมภาษณ์, 13 กรกฎาคม 2550.

ศ. ดร.สตาจค์ มงคลสุข คณะบดีคณะวิทยาศาสตร์ ให้โอวาทแก่นักศึกษาใหม่ในงานปฐมนิเทศ ณ อาคารบรรณารักษ์ (ตึกกลม) เมื่อวันที่ 13 มิถุนายน 2514

ขอให้ศษย์ที่รักทุกคน
ฝึกตนเป็น
กำลังที่ดี
ของชาติต่อไป

Steen Manghulak